

ATLAS KAKOVOSTI ŽIVLJENJA V SLOVENIJI KOT PODPORA ODLOČEVALCEM PRI REGIONALNEM IN LOKALNEM RAZVOJU

dr. Janez Nared

ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika

janez.nared@zrc-sazu.si, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0376-3973>

DOI: https://doi.org/10.3986/9789610506683_17

UDK: 913:330.59(497.4)

IZVLEČEK

Atlas kakovosti življenja v Sloveniji kot podpora odločevalcem pri regionalnem in lokalnem razvoju
Prispevek predstavlja model kakovosti življenja kot bolj celovito alternativo dosedanjemu ugotavljanju razvitosti območij, ki sloni zlasti na ekonomskih vidikih razvoja. Poleg predstavitve koncepta smo predstavili rezultate za Slovenijo, jih primerjali z rezultati sorodnih študij, ocenili pa smo tudi postopek, ki smo ga uporabili pri pripravi atlasa kakovosti življenja v Sloveniji. Na podlagi analize lahko potrdimo že dlje časa prisotno delitev na zahodno Slovenijo z višjo teritorialno kakovostjo življenja in vzhodno Slovenijo z nižjo teritorialno kakovostjo življenja. Opozorimo na večplastnost koncepta kakovosti življenja, na njegov pomen pri analizi razvojnih smernic ter pri usmerjanju nadaljnjega razvoja.

KLJUČNE BESEDE

kakovost življenja, regija, občina, Slovenija, ESPON

ABSTRACT

Atlas on Quality of Life in Slovenia as a tool for supporting decision-makers in regional and local development

The paper presents a quality of life model as a more comprehensive alternative to the current assessment of regional development, based in particular on the economic aspects of development. In addition to the model, the results for Slovenia were presented and compared with the results of related studies. The process of creation of the Atlas on Quality of Life in Slovenia was evaluated. Based on the analysis, we can confirm the long-standing division into Western Slovenia with a higher territorial quality of life and Eastern Slovenia with a lower territorial quality of life. We point out the complexity of the concept of quality of life and its importance for the analysis of development trends and the direction of further development.

KEY WORDS

quality of life, region, municipality, Slovenia, ESPON

1 Uvod

V vse bolj kompleksnem svetu in ob zavedanju potrebe po integralnem, celovitem razvoju, ki upošteva različne vidike (ekonomski, socialni in okoljski/prostorski) in cilje trajnostnega razvoja (The 17 Goals 2022), je vse pomembnejše spoznanje, da je treba pri spremljanju razvoja sicer zelo priročnemu ekonomskemu kazalniku bruto domači proizvod (BDP) dodati še socialne in okoljske kazalnike (Hoegen 2009; Compendium ... 2011). Temu je sledilo več mednarodnih organizacij (Compendium ... 2011), ki so si prizadevale celostno ovrednotiti razvoj z vidika blaginje prebivalcev ali kakovosti življenja.

Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) je razvila kazalnike blaginje, ki jih deli na sklopa *materialne razmere* in *kakovost življenja*. Pri *materialnih razmerah* vrednotijo dohodek in bogastvo, delovna mesta in zaslužek ter bivanjske razmere. Pri *kakovosti življenja* vrednotijo zdravstveni status, delo in življenje, izobraževanje in usposobljenost, socialne povezave, družbeno angažiranost in upravljanje, kakovost okolja, osebno varnost in subjektivno dožemanje blaginje (Compendium ... 2011). Poleg OECD so nove pristope integralnega vrednotenja razvoja in blaginje med drugim pripravljali še Evropska komisija, Organizacija združenih narodov in posamezne države. Evropska komisija je v publikaciji *GDP & Beyond* (2009) opredelila osnovne aktivnosti za izboljšanje obstoječe metrike razvoja in oblikovala kazalnike za usmerjanje politik v okviru dokumenta *Evropa 2020* (2010), pri tem pa sta sodelovala tudi Ekonomska komisija za Evropo pri Organizaciji združenih narodov in OECD. V zadnjem obdobju se je v razpravo vključil še program ESPON, v okviru katerega so v projektu ESPON QoL oblikovali koncept teritorialne kakovosti življenja (*Territorial Quality of Life*; Sessa s sodelavci 2020). Za implementacijo koncepta so pripravili excelovo orodje za primerjavo podatkov (*Territorial Quality ... 2020*), ki omogoča primerjavo NUTS 3 regij na evropski in nacionalni ravni ter primerjavo med urbanimi in podeželskimi regijami. Pripravili so tudi orodje za odločevalce, ki omogoča primerjavo kakovosti življenja tudi na nižjih teritorialnih ravneh (za vse rezultate projekta glej ESPON QoL 2020).

Ob predsedovanju Slovenije Evropskemu svetu leta 2021 je na pobudo Ministrstva za okolje in prostor in ob sofinanciranju programa ESPON nastal Atlas kakovosti življenja v Sloveniji (*Atlas on Quality of Life in Slovenia 2021*). V njem so sodelavci ZRC SAZU, Geografskega inštituta Antona Melika in Janja Pečar z Urada za makroekonomske analize in razvoj koncept kakovosti življenja prilagodili razpoložljivim kazalnikom na regionalni in lokalni ravni v Sloveniji, pripravili ustrezno bazo podatkov, izvedli izračune indeksov ter na koncu pripravili zemljevide in interpretacijo na ravni posamezne subdomene (za razlago glej poglavje 2).

V luči priprave omenjenega atlasa je namen prispevka predstaviti:

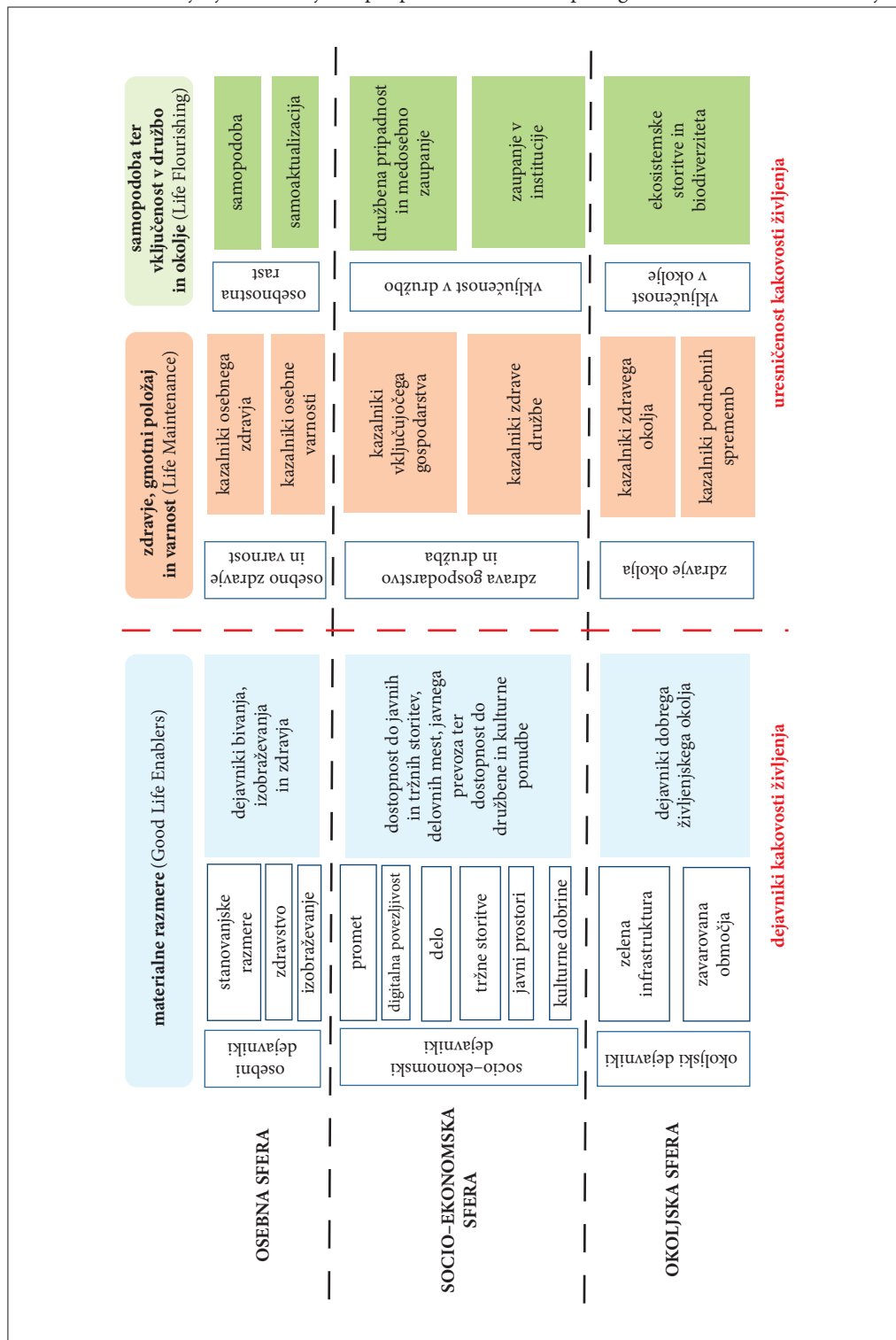
- koncept teritorialne kakovosti življenja, razpoložljive kazalnike, bazo podatkov, excelovo orodje za odločevalce ter proces priprave atlasa (teoretsko-metodološki del; poglavje 2);
- rezultate analize kakovosti življenja v Sloveniji na ravni regij in na ravni občin (empirični del; poglavje 3);
- oceno procesa priprave atlasa in dobljenih rezultatov (diskusija; poglavje 3).

Na koncu so dodani še sklepi ter viri in literatura.

2 Koncept kakovosti življenja v projektu ESPON QoL

Na kakovost življenja vpliva veliko dejavnikov, med njimi posameznikove materialne življenjske razmere, služba, zdravje, izobraževanje, prosti čas, socialni stiki, ekonomska in fizična varnost, način upravljanja družbe in temeljne pravice, naravno in življenjsko okolje ter splošne življenjske izkušnje (*Quality of life indicators 2021*). Zato merjenje kakovosti življenja ni zapleteno zgolj zaradi številnih dejavnikov, ki nanjo vplivajo, temveč še zlasti zato, ker je vsak dejavnik močno odvisen od posameznikovega statusa, njegovih potreb in želja (*Atlas ... 2021*). Še težavnejše je merjenje kakovosti življenja

Slika 1: Konceptualni okvir merjenja teritorialne kakovosti življenja (Sessa s sodelavci 2020, 10). ► (str. 223)

na določenem ozemlju/teritoriju, a je z vidika ocenjevanja trajnostnega razvoja nujno. Treba se je dvigniti nad posameznika ter preseči merjenje razvoja zgolj z bruto domačim proizvodom. Območja, v katerem živimo, namreč ni možno opisati zgolj z njegovo ekonomsko uspešnostjo ali z vidika percepcije posameznika, zlasti če želimo območja primerjati med sabo (Atlas ... 2021). Velik korak v smeri ocenjevanja teritorialne kakovosti življenja je bil dosežen v projektu *ESPON QoL – Quality of Life Measurements and Methodology* (Sessa s sodelavci 2020). V njem so teritorialno kakovost življenja opredelili kot »*zmožnost preživetja in uspevanja živih bitij v teritorialnem kontekstu*« ter razvili konceptualni model za merjenje teritorialne kakovosti življenja. Ta vključuje tri sfere (*osebno, socio-ekonomsko in ekološko sfero*) in tri dimenzije kakovosti življenja (*materialne razmere – good life enablers, zdravje, gmotni položaj in varnost – life survival or maintenance ter samopodoba ter vključenost v družbo in okolje – life flourishing*) (slika 1).

Nadalje je bil konceptualni model razdeljen v devet domen kakovosti življenja in 22 subdomen, ki so jim pripisali odgovarjajoče in dobro utemeljene kazalnike, za katere je bila statistično ugotovljena povezanost s posameznim vidikom kakovosti življenja. *Materialne razmere* (kljub istemu poimenovanju ni primerljivo z materialnimi razmerami v metodologiji OECD) predstavljajo steber *dejavniki kakovosti življenja (Quality of Life Enablers Pillar)* (leva stran slike 1), desna stran slike 1 pa predstavlja steber *uresničenost kakovosti življenja (Quality of Life Outcomes Pillar)*, ki kaže na to, kako uspešno lahko posameznik v določenem območju deluje (Sessa s sodelavci 2020).

Kot že rečeno, so konceptualni okvir nadgradili z excelovim orodjem, ki omogoča primerjavo NUTS 3 regij na evropski in nacionalni ravni ter orodje za odločevalce, ki ga je mogoče uporabiti v različnih teritorialnih kontekstih in na različnih teritorialnih ravneh, ob predhodni prilagoditvi vključenih kazalnikov.

2.1 Izbor kazalnikov, oblikovanje baze podatkov, izračun sestavljenih indeksov in priprava atlasa

Model teritorialne kakovosti življenja predvideva en do dva kazalnika za vsako subdomeno. Izbor kazalnikov za raven Evrope je bil izveden s strani projektne skupine ESPON QoL in je vključeval različne baze podatkov (ESPONova baza podatkov, Eurostat, podatki agencij), večinoma pa so bili ti dosegljivi do ravni NUTS 3, na nižjih ravneh pa ne. Pogosto so bili podatki tudi starejšega datuma.

Za pripravo Atlasa kakovosti življenja v Sloveniji (Atlas ... 2021) smo v prvi fazi naredili širši nabor 84 kazalnikov ter jih preračunali na raven države (NUTS 1), kohezijskih regij (NUTS 2), statističnih regij (NUTS 3) in občin (LAU 2). Poglavitni viri podatkov so bili Statistični urad Republike Slovenije (SURS) – 21 kazalnikov, Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ) – 13 kazalnikov, Eurostat – 7 kazalnikov, Eurobarometer in Zavod za gozdove (ZGS) – vsak po pet kazalnikov, Ministrstvo za javno upravo (MJU) – 4 kazalniki, Ministrstvo za notranje zadeve (Policija) – 3 kazalniki ter Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP), Ministrstvo za kulturo in Agencija za komunikacijska omrežja in storitve (AKOS) – vsak po dva kazalnika. Nadaljnjih 12 institucij je zagotovilo en kazalnik, osem pa smo jih pridobili iz lastnih virov oziroma smo jih izračunali. Pri izračunu dostopnosti do storitev smo kot podlago uporabili gradivo Fakultete za gradbeništvo in geodezijo.

Upoštevanje osnovni namen posamezne subdomene smo iz nabora razpoložljivih kazalnikov pripravili bazo 40 kazalnikov (Atlas ... 2021).

Izbrane kazalnike smo vstavili v excelovo orodje, ki smo ga predhodno prilagodili številu slovenskih občin (212). Z orodjem smo nadalje izračunali 34 sestavljenih indeksov na ravni subdomen, domen in skupne teritorialne kakovosti življenja, in sicer za vsako teritorialno raven posebej (Territorial Quality ... 2021a; Territorial Quality ... 2021b).

Pri izdelavi atlasa smo zasledovali večnivojski pristop, in sicer so sodelavci z Univerze v Gentu pripravili izbrane evropske zemljevide in zemljevide Slovenije z okoliškimi NUTS 2 regijami, sami pa smo potem pripravili še zemljevide na regionalni in občinski ravni. Na koncu smo predstavili skupne rezultate in razlago na ravni posamezne subdomene.

3 Kakovost življenja v Sloveniji

3.1 Kakovost življenja v Sloveniji z evropske perspektive

Upoštevale kazalnike (ti se od našega nabora razlikujejo) in izračune iz projekta ESPON QoL (Sessa s sodelavci 2020) lahko zaključimo, da imajo z evropske perspektive NUTS 3 regije v zahodni Sloveniji nadpovprečno kakovost življenja, pri čemer ima obalno-kraška statistična regija najvišji indeks teritorialne kakovosti življenja, sledi pa ji osrednjeslovenska statistična regija, regije vzhodne Slovenije pa so rahlo pod evropskim povprečjem, s savinjsko statistično regijo z najnižjim indeksom teritorialne kakovosti življenja v Sloveniji.

Na področju *materialnih razmer* (*good life enablers*), ki vključujejo stanovanjsko problematiko, infrastrukturo, javne in zasebne storitve, mobilnost, povezljivost, potrošniško izbiro, družbeno in kulturno življenje ter zeleno okolje, je celotna Slovenija nad evropskim povprečjem, zlasti na račun kakovostnega okolja in socioekonomskih dejavnikov, slabše pa so razmere na področju osebnih dejavnikov.

Na področju *zdravja, gmotnega položaja in varnosti* (*life maintenance*), ki se osredinja na osebno zdravje, varnost, vključujoče gospodarstvo, zdravo družbo, zdravo okolje in podnebne spremembe, so savinjska, zasavska, posavska, podravska in pomurska statistična regija pod evropskim povprečjem, ostale pa le to presegajo.

Tudi na področju *samopodobe ter vključenosti v družbo in okolje* (*life flourishing*), ki zajema samopodobo, samouresničevanje, družbeno pripadnost, zaupanje v ustanove, ekosistemske storitve in biodiverzitetu, je z evropskega vidika stanje rahlo nadpovprečno v zahodni Sloveniji in podpovprečno v vzhodnem delu države, zlasti v podravski in pomurski statistični regiji. Tudi tu stanje izboljšujejo okoljski kazalniki (*okoljska sfera*), sicer pa je na področju *osebne in socio-ekonomske sfere* stanje v Sloveniji zaskrbljujoče, saj so vse slovenske regije močno pod evropskim povprečjem.

3.2 Kakovost življenja v Sloveniji na ravni regij

Rezultati analize kakovosti življenja (slika 2) z najnovejšimi podatki in s slovenskim razmeram prilagojenimi kazalniki potrjuje višjo kakovost življenja v zahodni Sloveniji in nižjo v vzhodni, je pa v primerjavi z rezultati študije ESPON QoL zaznati določene spremembe v vrstnem redu regij. Tako imata najvišjo teritorialno kakovost življenja gorenjska in osrednjeslovenska statistična regija ter najnižjo zasavska in pomurska statistična regija.

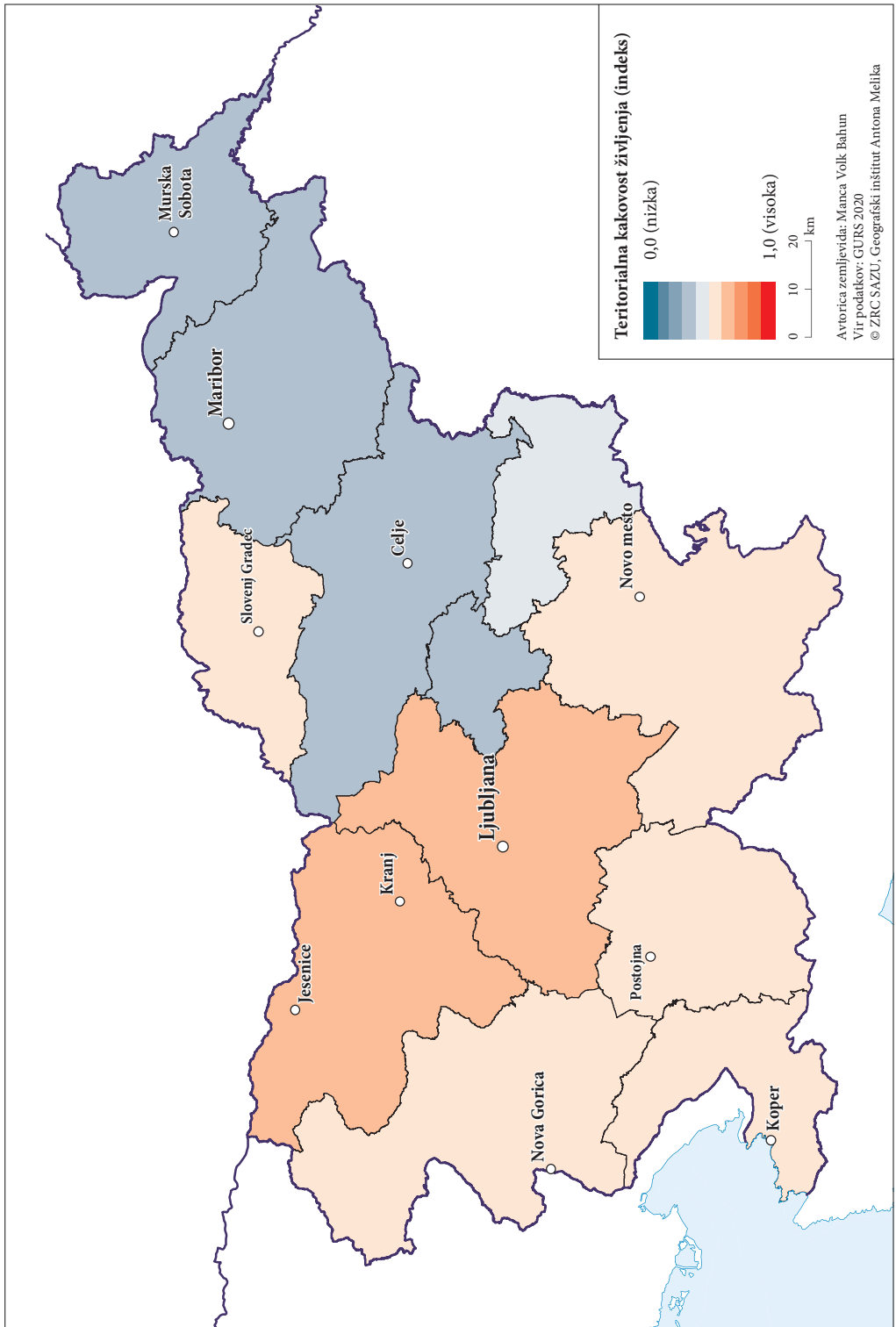
Najugodnejše *materialne razmere* ima osrednjeslovenska regija, kjer so v ospredju osebni in socioekonomski dejavniki, medtem ko so okoljski na ravni povprečja države. Najslabše *materialne razmere* ima zasavska statistična regija.

Na področju *zdravja, gmotnega položaja in varnosti* v pozitivno smer izstopajo gorenjska, osrednjeslovenska in obalno-kraška statistična regija, nadpovprečni sta še goriška in regija jugovzhodna Slovenija, ostale statistične regije so podpovprečne, z najslabšim stanjem v zasavski in savinjski statistični regiji.

Na področju *osebne sfere* izstopajo statistične regije z večjimi mesti (Ljubljana, Maribor in Koper), ostale statistične regije, z izjemo podpovprečnih zasavske in posavske statistične regije, so razmeroma homogene. Pri *socio-ekonomski sferi* preseneča obalno-kraška statistična regija, ki zaostaja za ostalimi regijami zahodne Slovenije. Najslabše razmere v tej sferi so v pomurski statistični regiji. Nekoliko drugačna je slika v *okoljski sferi*, kjer je boljše stanje v pomurski, posavski in koroški statistični regiji, medtem ko imata najslabše okoljske razmere savinjska in osrednjeslovenska statistična regija.

Na področju *samopodobe ter vključenosti v družbo in okolje* je presenečenje primorsko-notranjska statistična regija z izjemno dobrimi razmerami. Sledita ji goriška in gorenjska statistična regija. Podravska, pomurska in savinjska statistična regija imajo najnižje vrednosti sestavljenega indeksa na področju

Slika 2: Teritorialna kakovost življenja na regionalni ravni (NUTS 3). ► (str. 226)

samopodobe ter vključenosti v družbo in okolje. Na področju *osebne rasti* se kaže delitev Slovenije na vzhod in zahod, kjer ima zahodni del občutno višje vrednosti kot vzhodni del.

Manj izrazita je ta delitev na področju vključenosti v družbo in okolje. V obeh primerih izstopa primorsko-notranjska statistična regija, ki ji na primeru *vključenosti v družbo* sledi osrednjeslovenska, na primeru *vključenosti v okolje* pa koroška statistična regija. Najslabše stanje na področju *vključenosti v družbo* je v obalno-kraški statistični regiji in regiji jugovzhodna Slovenija, pri *vključenosti v okolje* pa v pomurski, podravski in osrednjeslovenski statistični regiji.

3.3 Kakovost življenja v Sloveniji na ravni občin

Delitev Slovenije na vzhodni in zahodni del je razvidna tudi iz analize kakovosti življenja na ravni občin (slika 3). Zahodna Slovenija je homogenejša in ima višji indeks teritorialne kakovosti življenja. Šest od desetih občin z najvišjo teritorialno kakovostjo življenja je v gorenjski statistični regiji, tri v osrednjeslovenski statistični regiji in ena v goriški statistični regiji. Med desetimi občinami z najnižjo kakovostjo življenja jih je sedem v podravski statistični regiji, po dve pa v pomurski in savinjski statistični regiji.

Na področju *materialnih razmer* so občine zelo heterogene. *Osebn* in *socio-ekonomski dejavniki* kažejo na vlogo posameznih urbanih območij, *okoljski* pa na gorska in zelena območja. Ker se ta območja po navadi ne prekrivajo, je posledično heterogenost zelo velika.

Velike razlike so na področju *zdravja, gmotnega položaja in varnosti*, kjer so z najvišjimi sestavljenimi indeksi v ospredju posamezne suburbane občine. Področje *osebnega zdravja in varnosti* nakazuje na pomen mestnih območij, najuspešnejše občine na področju *zdravih gospodarstva in družbe* pa so na osi severozahod-jugovzhod, ki povezuje občine gorenjske in osrednjeslovenske statistične regije ter statistične regije jugovzhodna Slovenija.

V domeni *samopodobe ter vključenosti v družbo in okolje* je močnejša koncentracija uspešnejših občin v gorenjski statistični regiji, najslabše stoječe občine v tej domeni pa so zgoščene v podravski in pomurski statistični regiji.

Med vsemi tremi sferami kakovosti življenja so velike razlike. V *osebni sferi* je indeks najvišji v večini občin osrednjeslovenske, gorenjske, goriške in obalno-kraške statistične regije, deloma tudi v regiji jugovzhodna Slovenija, v vzhodni Sloveniji pa je ta indeks precej nižji.

Na področju *vključenosti v družbo* so v ospredju občine v okolici Ljubljane, veliko manj pa občine v pomurski, posavski, primorsko-notranjski in gorenjski statistični regiji. Tudi v tem primeru *vključenost v okolje* izpostavlja vlogo hribovitih in gozdnatih območij z nadpovprečnimi vrednostmi sestavljenega indeksa in ravnine z urbaniimi naselji ter intenzivnim kmetijstvom, ki izkazujejo nižje vrednosti sestavljenega indeksa.

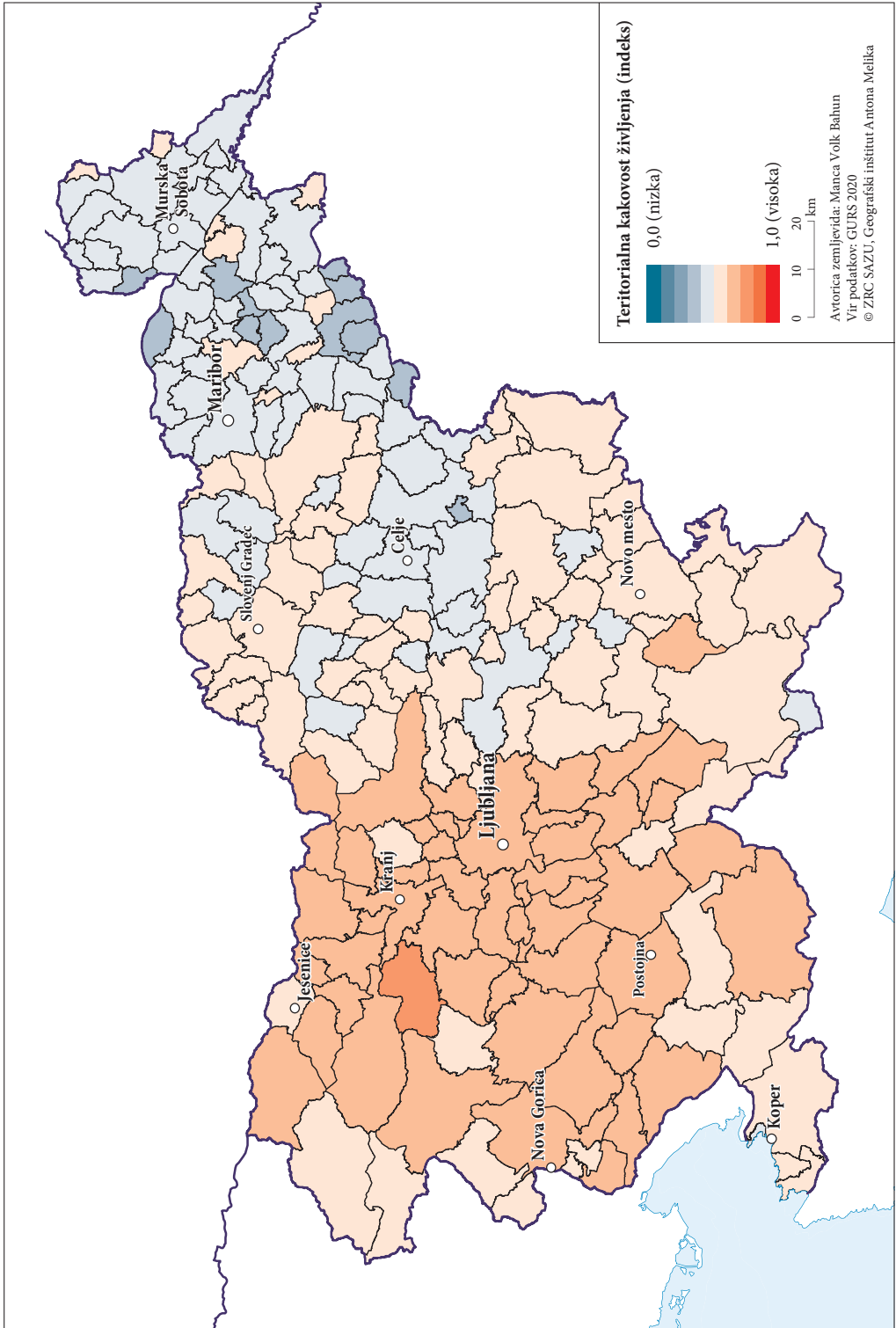
4 Vrednotenje procesa in dobljenih rezultatov

Na podlagi večnivojskega vrednotenja kakovosti življenja v Sloveniji lahko naredimo naslednje splošne zaključke:

- Z evropske perspektive sodi Slovenija med območja z razmeroma visoko kakovostjo življenja, predvsem njene zahodne regije. To lahko zlasti pripišemo kakovostnemu okolju (*okoljska sfera*), *osebna* in *socio-ekonomska sfera* pa imata še veliko možnosti za napredek. Šest regij na vzhodu države je rahlo pod evropskim povprečjem.
- Na državnih ravni prihaja do izrazite delitve na zahodno Slovenijo z višjo teritorialno kakovostjo življenja in vzhodno Slovenijo z nižjo teritorialno kakovostjo življenja. Na ravni posameznih dimenzij je stanje podobno, z manjšimi odstopanji v eno ali drugo smer (na primer koroška in primorsko-notranjska

Slika 3: Teritorialna kakovost življenja na ravni občin (LAU 2). ► (str. 228)

statistična regija). To je zlasti posledica razlik v razporeditvi ekonomskih, socialnih in okoljskih dobroti, ki se praviloma ne prekrivajo (na primer, ekonomska moč se zgošča v mestih, naravno okolje pa je značilno za posamezna podeželska območja).

- Podrobne analize na občinski ravni ali ravni subdomen so ključne za razumevanje raznolikosti in posebnosti slovenskega ozemlja, kar je pomembno zlasti za odločevalce, saj le z dobrim poznavanjem območja lahko oblikujejo ustrezne politike in ukrepe.

Rezultati na ta način potrjujejo izsledke predhodnih študij (na primer Rován, Malešič in Bregar 2009; Šprah, Novak in Fridl 2014; Pečar 2017). Rován, Malešič in Bregar (2009) so vrednotenje blaginje prebivalcev izvedli na ravni 193 občin, saj želijo opozoriti na regionalne razlike v blaginji prebivalcev. Pri tem so uporabili metodo glavnih komponent. Podobno kot mi so izpostavili delitev na vzhodno Slovenijo z nižjo blaginjo in zahodno Slovenijo z višjo, prav tako so opazili dvojno naravo blaginje - številni ekonomski in socialni kazalniki so boljši v mestnih naseljih, da pa velikokrat dobre rezultate dosegajo tudi gospodarsko sicer šibkejše občine, ki pa imajo ugodnejše življenjske in okoljske razmere.

Blaginjo prebivalcev po regijah so proučevale tudi Šprah, Novak in Fridl (2014), ki so uporabile metodologijo OECD, osredinile pa so se zlasti na zdravstveni vidik. Podobno kot mi so na podlagi sestavljenih indeksov ugotovile razlike med zahodno Slovenijo z višjo ravno blaginje in vzhodno z nižjo, pri čemer pa je blaginja tesno povezana tudi z zdravstvenim stanjem prebivalcev določenega območja. Opozarjajo tudi na pomen medregionalnih in medobčinskih razlik, čeprav slednjih v prispevku niso podrobneje proučevale.

Metodologijo OECD je na ravni statističnih regij uporabila tudi Janja Pečar (2017). V njej zmanjša število vključenih kazalnikov in jo predlaga kot model spremljanja regionalnega razvoja v Sloveniji. Na podlagi sestavljenega kazalnika je oblikovala štiri skupine regij, z osrednjeslovensko, gorenjsko in goriško statistično regijo v skupini z najvišjo regionalno blaginjo in pomursko ter posavsko statistično regijo v skupino z najnižjo regionalno blaginjo. Ob tem je opozorila na pomemben vidik, da kazalnik regionalne blaginje kaže drugačno sliko kot indeks razvojne ogroženosti, ki se za ocenjevanje razvoja uporablja v slovenski regionalni politiki. Pomembnejše spremembe so zlasti pri statistični regiji jugovzhodna Slovenija, kjer je blaginja nižja od pričakovane glede na ekonomske kazalnike, in primorsko-notranjski statistični regiji, kjer pa blaginja presega pričakovano raven glede na ekonomsko sliko.

Omenjene študije v primerjavi z našo uporabljajo različne kazalnike, prav tako različna področja, za katera so bili pripravljene sestavljeni indeksi (v našem primeru raven dimenzij, domen in subdomen). Navkljub temu lahko izpostavimo primerljive skupne zaključke, na primer izpostavljanje tradicionalne razvojne ločnice na vzhodno in zahodno Slovenijo, prav tako pomen spremljanja kakovosti življenja na nižjih teritorialnih ravneh, saj le tako zajamemo vso regionalno pestrost Slovenije. Prednost uporabljene metodologije projekta ESPON QoL je v večplastni zasnovi koncepta, vsaj delni primerljivosti na evropski ravni, zlasti pa v orodju za izračun kakovosti življenja za odločevalce, s katerim lahko koncept kakovosti življenja postane orodje na področju razvojnega načrtovanja. Kljub vsemu pa je pri uporabi orodja potrebna previdnost. Poiskati je namreč treba primerne kazalnike, njihova razpoložljivost pa se z nižanjem teritorialne ravni močno znižuje. Veliko relevantnih podatkov namreč ni dostopnih na ravni občin in regij ter jih je treba predhodno obdelati in preračunati. Primer so analize dostopnosti do storitev (uporabili smo preračune Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani) in javnega prometa (Gabrovec s sodelavci 2019), kjer smo poligone dostopnosti prekrivali s centralnim registrom prebivalstva, ali pa volilna udeležba po občinah na primeru državnoborskih volitev leta 2018, kjer je bilo treba križati podatke Državne volilne komisije in Geodetske uprave Republike Slovenije, prav tako tudi podatke o invazivnih rastlinah in prometnih nesrečah, kjer smo z uporabo geografskih informacijskih sistemov posamezne primere agregirali na raven občin in regij. Previdnost je potrebna tudi pri interpretaciji, saj sestavljeni indeksi lahko zabrišejo nekatere skrajne vrednosti na ravni posameznega kazalnika, kjer bi področje sicer zahtevalo nujno ukrepanje. Dejstvo, da imata dve prostorski enoti z vidika sinteznega indeksa (teritorialna kakovost življenja) isto vrednost, ne pomeni, da

sta primerljivi z vidika razvojnih možnosti, saj ima na primer eno območje lahko odlične ekonomske kazalnike in na drugi strani šibke okoljske kazalnike, drugo pa ravno obratno.

Poleg analitičnih korakov so geografski informacijski sistemi (program ArcGIS) služili tudi za pripravo zemljevidov.

5 Sklep

Namen prispevka je predstaviti model kakovosti življenja kot bolj celovito alternativo dosedanjemu ugotavljanju razvitosti območij, ki je s prevladujočim kazalnikom bruto domači proizvod slonelo zlasti na ekonomskih vidikih razvoja. Poleg predstavitve koncepta smo predstavili rezultate za Slovenijo, jih primerjali z rezultati sorodnih študij, ocenili pa smo tudi postopek, ki smo ga uporabili pri pripravi Atlasa kakovosti življenja v Sloveniji, začenši z izborom kazalnikov, oblikovanjem baze podatkov, preračuni sestavljenih indeksov, do končne priprave zemljevidov in opisov na ravni Slovenije, regij, občin in na ravni posamezne subdomene.

Med ključnimi ugotovitvami lahko potrdimo že dlje časa prisotno delitev na zahodno Slovenijo z višjo teritorialno kakovostjo življenja in vzhodno Slovenijo z nižjo teritorialno kakovostjo življenja. Poleg tega je moč razbrati veliko regionalno raznolikost ter večdimenzionalnost koncepta kakovosti življenja, ki razen ekonomsko močnim območjem daje pomemben poudarek tudi osebnemu, socialnemu in okoljskemu vidiku ter s tem območjem, ki smo jih doslej pojmovali kot razvojno manj zanimiva. Na ta način si lahko lažje razlagamo vztrajanje prebivalcev na teh območjih in njihovo razmeroma veliko zadovoljstvo s kakovostjo življenja (primer Černe s sodelavci 2021), čeprav jih dosedanja merila razvitosti uvrščajo med slabše razvita in problemska območja.

Iz prispevka izhaja, da je celovit pogled na vse vidike razvoja nujen ter da je kot tak indeks teritorialne kakovosti življenja obetaven instrument za vrednotenje (regionalnega) razvoja. Indeks teritorialne kakovosti življenja s svojimi subdomenami kaže na potrebo po celovitem, integralnem razvoju, orodje, predstavljeno v projektu ESPON QoL ter uporabljeno za izračun sestavljenih indeksov pri pripravi Atlasa kakovosti življenja v Sloveniji, pa pomemben pripomoček za usmerjanje razvoja.

ZAHVALA: Prispevek je nastal v okviru programa Geografija Slovenije (P6-0101), ki ga financira Agencija Republike Slovenije za raziskovalno dejavnost ter projekta Atlas on Quality of Life in Slovenia, ki ga prek programa ESPON sofinancira Evropski sklad za regionalni razvoj.

6 Viri in literatura

Atlas on Quality of Life in Slovenia. Luxembourg, 2021.

Compendium of OECD well-being indicators, 2011. Medmrežje: <https://www.oecd.org/sdd/47917288.pdf> (9. 5. 2022).

Černe, N., Kenda, L., Mahnič, E., Mlinar, Ž., Nose, N., Osredkar, K., Paljk, U., Udovič, H., Nared, J. 2021: Prednosti in pomanjkljivosti življenja v obmejnih območjih Slovenije z vidika tam živečih prebivalcev. Regionalni razvoj včeraj, danes, jutri. Ljubljana.

ESPON QoL – Quality of Life Measurements and Methodology, 2020. Medmrežje: <https://www.espon.eu/programme/projects/espon-2020/applied-research/quality-of-life> (9. 5. 2022).

Evropa 2020: Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast, 2010. Bruselj. Medmrežje: https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_SL_ACT_part1_v1.pdf (9. 5. 2022).

Gabrovec, M., Razpotnik Visković, N., Bole, D., Hrvatina, M., Repolusk, P., Tiran, J., Volk Bahun, M. 2019: Analiza dostopnosti javnega potniškega prometa s prepoznavanjem glavnih vrzeli v njegovi ponudbi. Medmrežje: https://www.care4climate.si/_files/196/Izrocek-ZRC-SAZU.pdf (22. 8. 2021).

- GDP & Beyond, 2009. Medmrežje: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5726917/KS-BU-10-002-EN.PDF/07e0c52e-39c2-4e09-a9ac-cc8ac99071c6?version=1.0> (9. 5. 2022).
- Hoegen, M. 2009: Statistics and the quality of life: Measuring progress – a world beyond GDP. Bonn.
- Pečar, J. 2017: Spremljanje regionalnega razvoja. Prostor, regija, razvoj. Ljubljana.
- Quality of life indicators, 2021. Medmrežje: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators (25. 10. 2021).
- Rovan, J., Malešič, K., Bregar, L. 2009: Blaginja občin v Sloveniji. Geodetski vestnik 53-1.
- Sessa, C., Galvini, G., Biosca, O., del Castillo, H., Ulied, A., Tödtling-Schönhofer, H., Haider, J., Schönhofer, A., Rauhut, D., Makkonen, T., Kroesen, M. 2020: ESPON QoL – Quality of Life Measurements and Methodology. Medmrežje: <https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/ESPON%20QoL%20-%20Final%20Report%20-%2001292021-FINAL.pdf> (9. 8. 2021).
- Šprah, L., Novak, T., Fridl, J. 2014: Blaginja prebivalcev Slovenije po regijah: primerjava kazalnikov s poudarkom na zdravju. Acta geographica Slovenica 54-1.
- Territorial Quality of Life EUROPEAN DASHBOARD, 2020. Medmrežje: https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/ESPON_QoL_DASHBOARD_EU.xlsx (9. 5. 2022).
- Territorial Quality of Life EUROPEAN DASHBOARD, 2021a. Medmrežje: https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/ESPON_QoL_DASHBOARD_Slovenia_NUTS3_ZRC-SAZU_2021.xlsx (26. 5. 2022).
- Territorial Quality of Life EUROPEAN DASHBOARD, 2021b. Medmrežje: https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/ESPON_QoL_DASHBOARD_Slovenia_municipal%20level%20LAU2_ZRC-SAZU_2021.xlsx (26. 5. 2022).
- The 17 Goals, 2022. Medmrežje: <https://sdgs.un.org/goals> (9. 5. 2022).